

УДК 378.14

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310/2023-105-1-45-57>

ВПЛИВ КЛІПОВОГО МИСЛЕННЯ НА СВІТОСПРИЙНЯТТЯ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ

Є. А. Зеленов

ORCID 0000-0001-6296-1067

Н. С. Сідаш

ORCID 0000-0002-4569-4611

Визначені наслідки змін у цифровому поколінні порівняно з їх попередниками та зроблена спроба спрогнозувати розвиток інформаційної планетарної цивілізації з урахуванням цих змін. Проаналізовані основні наслідки інформаційної революції для цифрового покоління (кліповість мислення, багатозадачність тощо). Відзначається, що кліповість мислення є відповіддю свідомості сучасної людини на значне збільшення потоку інформації. Відзначається зниження порогу критичного мислення у сучасних школярів та студентів, послаблення у них відповідальності за свої дії, їх розсіяність, гіперактивність, дефіцит уваги та перевага візуальних символів перед логікою та заглибленню в текст, тотальне небажання щось запам'ятовувати. Найбільша загроза, на думку авторів, криється у поступовому втрачанні духовних основ, духовного стрижня, що закладений в «довгих» текстах.

На основі аналізу визначені властивості мислення людини, яка активно користується соціальними мережами: фрагментарність, кліповість, одномірність, нездатність до самостійного мислення, відсутність довгострокової пам'яті, зниження глибини розуміння інформації та здатності концентруватися на конкретному об'єкті, космополітичність, істеричність, знижена здатність до співпереживання іншим, підвищена егоцентричність, втрачені навички соціалізації.

Проаналізовані можливі наслідки для людства функціонування феномену кліпового мислення: криза вербального тексту (словесний друкований текст у XXI ст. буде витіснений образними візуальними повідомленнями). Як альтернативу дослідники пропонують впровадження у навчальний процес так званих креолізованих текстів фактура яких складається з двох негомогенних частин: вербальної та невербальної; зміна традиційної соціалізації на кіберсоціалізацію цифрових, наслідки якої мають як позитивний (конструктивне

використання ресурсів та можливостей кіберпростору для задоволення численних потреб особистості, більш раннє включення молоді в соціальну діяльність), так і негативний характер (формування залежності від кіберпростору та сучасних інформаційно-комунікаційних технологій).

Наголошено на тому, що основним шляхом розвитку мислення цифрових стане гармонійне поєднання кліпового і понятійного мислення.

Відзначається, що чи не найнебезпечнішою тенденцією розвитку кліпового мислення цифрових є втрата людиною здатності осмислювати і створювати нове та схильність до плагіату.

***Ключові слова:** цифрове покоління, кліпове мислення, особливості сучасної молоді, наслідки інформаційної революції.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Цікавими є ті наукові дослідження, які дозволяють зробити певні прогнози, визначити тенденції розвитку явища, що досліджується. Виходячи з цієї думки, ми вирішили визначити наслідки змін у цифровому поколінні порівняно з їх попередниками та спробувати спрогнозувати розвиток інформаційної планетарної цивілізації з урахуванням цих змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Проблема цифрового покоління та його особливостей цікавить багатьох вітчизняних за зарубіжних науковців. Більш за все їх непокоїть таке непросте явище, як так зване кліпове мислення цифрових (Бахтіна, 2010; Гич, 2016; Горлач, 2016; Грицак, 2018; Димніч, 2018; Любченко, 2020; Паніна, 2017; Поліщук, 2014). Деякі намагаються охопити весь комплекс проблем, пов'язаних з цифровим поколінням (Пшитомська, 2014; Коростіль, 2018 та інші). На ці та інші дослідження ми спиралися під час праці над цією науковою розвідкою.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Основною проблемою сьогодення в освіті є, на нашу думку, катастрофічний стан мотивації до навчання переважної більшості сучасних школярів та студентів. Ми вважаємо, що корені цієї проблеми лежать в особливостях сучасної молоді.

Формулювання мети статті та завдань. Мета цієї наукової розвідки – визначити основні наслідки особливого ставлення до навчання переважної більшості цифрового покоління та спроба сформулювати тенденції розвитку процесів та явищ, що характеризують життя цифрового покоління, зокрема в сфері освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Одним з основних таких

наслідків, як зазначають дослідники, є *зниження порогу критичного мислення* у частини цифрових. Адже через те, що людина виявляється не в змозі осмислити інформаційний простір, вона фіксує миттєві події, при цьому не обтяжуючи себе питаннями про їх сутність і сенс. Іншими словами, носії кліпового мислення не потребують (а можливо, і не здатні) критичної оцінки отриманої інформації.

К. Поліщук називає кліпове мислення «blip culture» і вважає, що це – захисна реакція свідомості на зайві подразники. Він зазначає, що подібний метод може стати ключовим у майбутньому для навчання та взагалі здобутті якісної інформації. Дослідник доходить висновку, що «blip culture» можна розуміти як новий вид пригнічення власної свідомості і відкриття її для маніпуляцій ззовні, а з іншої сторони ми бачимо захисну реакцію організму до самозбереження в умовах, які неможливо уникнути (Поліщук, 2014).

Значення у нашому житті соціальних мереж важко перебільшити. Цифрові тут живуть, спілкуються, закохуються і створюють сім'ї. Тут працюють, розважаються, грають, дискутують, воюють. Життя у соціальних мережах та захоплення комп'ютерними іграми має одним із своїх наслідків те, що *цифрові втрачають відповідальність за свої дії або мають її дуже послаблену*. Відбувається це тому, що у соціальній мережі і комп'ютерній грі можна скоригувати будь-яку дію. До речі, й усвідомлення цінності життя теж послабляється (в реальному житті не можна, як у комп'ютерній грі, зробивши смертельну помилку, відроджуватися певну кількість разів, а, якщо знати «код безсмертя», то і безкінечно).

Здавалось би така риса цифрових, як багатозадачність, є позитивною, тим не менш, вона має свою негативну сторону. *Платою за багатозадачність стають розсіяність, гіперактивність, дефіцит уваги та перевага візуальних символів перед логікою та заглибленню в текст* (Rosen, 2007).

Вчителі-практики майже одностайно стверджують, що сучасні учні помітно відрізняються від учнів десяти-п'ятнадцятилітньої давності. Вони швидко забувають те, чого їх зовсім недавно вчили, погано розуміють чужі думки, зазнають неймовірних труднощів при написанні викладу тощо (Любченко, 2020).

Найнебезпечнішим наслідком інформаційної революції для цифрового покоління ми вважаємо їх *тотальне небажання щось запам'ятовувати*. Вони просто не бачать в цьому жодного сенсу. У разі найпростішого завдання цифрова людина починає «гуглити» і, як правило, майже миттєво отримує відповідь. І не треба напружувати інтелект, перебираючи можливі варіанти відповіді. Гугл завжди правий! Це дає великі можливості для маніпулювання як масовою, так й індивідуальною свідомістю. У цифрових

спостерігаються наростаючі труднощі з концентрацією та утриманням у пам'яті тексту. Сумно й те, що користувачі Інтернету, на жаль, усе частіше та досить безпечібно трактують принципи орфографії та пунктуації, що сприяє фіксації негативних зразків (Пшитомська, 2014).

Час довгих текстів (не тільки в навчальному процесі) поступово минає, як не прикро це усвідомлювати. Довгий текст змушує людину по меншій мірі пам'ятати його початок до самого кінця. Як виявилось, у більшості цифрових з цим великі проблеми.

Ця обставина відіб'ється (і вже відбивається!) на всій людській цивілізації, її розвитку, характері, спрямованості. Вже зараз виробники інформаційної продукції намагаються максимально скорочувати обсяги текстів. Але найбільша загроза, на нашу думку, криється у поступовому втрачанні духовних основ, духовного стрижня, що закладений в цих «довгих» текстах. Не опановуючи серйозні філософські трактати, твори класичної літератури, цифрові втрачають здатність мислити глибоко, розуміти почуття (свої та чужі), аналізувати інформацію, знаходити взаємозв'язки у фактах, виділяти важливе, робити висновки та інше. Відбувається процес духовної деградації, люди втрачають здатність бачити різницю між добром і злом, між справедливим і несправедливим, між милосердям і жорстокістю, між прекрасним і потворним. І це загрожує самим основам людської цивілізації.

Соціальні мережі несуть в собі не тільки великі зручності для окремої людини і цілих груп, але мають і певні загрози. Дослідники виділяють такі властивості мислення людини, яка активно користується соціальними мережами:

1. *У мережі мислення людини стає фрагментарним.* Вона цілком здатна поєднувати у собі кілька образів, які пов'язані між собою.

2. *Мислення мережевої людини кліпове.* У цьому є і свій плюс: людина вчиться миттєво перемикає увагу від одного об'єкта чи завдання на інші.

3. *Мисленню цифрових властива одномірність.* Тому, як правило, вибудована картина виявляється однаковою і найпростішою із можливих, тобто мережеве мислення є стереотипним, шаблонним і легко програмованим.

4. *Мережевій людині значною мірою притаманна нездатність до самостійного мислення.* Тому вона дуже схильна до некритичного повторення чужих думок, видаючи їх за свої.

5. *У цифрових відсутня довгострокова пам'ять.* Адже таку пам'ять треба постійно тренувати, а цифрові не бачать сенсу щось запам'ятовувати.

6. *Знижується глибина розуміння інформації та здатність концентруватися на конкретному об'єкті.* Дослідники, крім того,

виявляють деградацію здатності до обмірковування, уяви, критичного мислення та індуктивного аналізу (Сагг, 2010).

7. Мислення цифрових переважно позбавлене культурологічних, релігійних, етнічних особливостей, тобто їх мислення космополітичне.

8. *Мережева людина істерична у своїх емоціях.* Емоції є суттю комунікаційних повідомлень.

9. У цифрових *знижена здатність до співпереживання іншим і, навпаки, підвищена егоцентричність – потреба до уваги оточуючих.*

10. І, нарешті, *мережева людина втрачає навички соціалізації.*

Дослідники стверджують, що кліпове мислення призводить до: масового синдрому розладу уваги; втрати бажань пізнання нового; знищення потреби та здатності до творчості, чому сприяє постійне використання вторинної інформації на рівні її переробки та комбінування; неструктурованості в бажаннях та вчинках; невідповідності образу думок образу життя; непослідовності в прийнятті рішень щодо розв'язання проблем, навіть суто життєвих, та послаблення відповідальності за їхні наслідки; оперування тільки змістами фіксованої довжини, невміння працювати із семіотичними структурами довільної складності та зосередитися на будь-якій інформації на тривалий час; зниження здатності до аналізу та синтезу; «віртуальної наркоманії», залежності від пошуку інформації, комунікації в мережі та інших видах діяльності людини в інформаційному просторі всесвітньої павутини; антиінтелектуалізму та плагіату; масової неосвіченості молоді та феномену гордовитої захопленості своїм неучтвом; абсолютної впевненості у своїй правоті завдяки тому, що люди, які персоналізують антиінтелектуалізм, не усвідомлюють цієї проблеми; диспропорції між формальним та дійсним рівнем знань; різкому зниженню коефіцієнта засвоєння знань та фактичної успішності навчання; фальсифікації оцінки (Бахтіна, 2010). Як бачимо, тут доволі великий перелік «гріхів» кліпового мислення. Не з усіма висновками авторки можна погодитися, але де в чому вона права.

Коротко зупинимося на можливих наслідках для людства функціонування цього феномену.

По-перше, це так звана «криза вербального тексту». До цього призведуть зростання ролі візуальної інформації, поява та активне використання нових інформаційних технологій, масова комп'ютеризація різних сфер життя. Словесний друкований текст у XXI ст. буде витіснений образними візуальними повідомленнями. Хоча тексти дозволяють нам формулювати свої думки чіткіше, ніж усне мовлення, вони мають суттєвий недолік – відсутність спонтанності та невизначеності. У текстах немає невербальних сигналів, немає пауз та ритму, немає незапланованих смішків

та пирхання, які доносять нюанси сказаного партнером. Без цих сигналів діти не можуть навчитися особистому спілкуванню.

Оцінити значення такої можливої трансформації мови зараз дуже важко. Можливо таким чином людство виходить на новий рівень комунікації, всі переваги і загрози якого важко уявити. Як альтернативу чи як перехідний етап цього процесу дослідники пропонують впровадження у навчальний процес так званих креолізованих текстів (від франц. *créolisation*) – текстів, фактура яких складається з двох негомогенних частин: вербальної та невербальної.

Основні компоненти креолізованого тексту: вербальна частина (напис/підпис, вербальний текст), іконічна частина (малюнок, фото, таблиця). У різних типах тексту вони зустрічаються в різних комбінаціях. Найбільш поширені моделі: зображення + написи/підписи (бігборд, плакат), серія зображень + написи/підписи, що їх супроводжують (комікс, альбом), вербальний текст + зображення без напису/підпису (листівка, художній текст), основний вербальний текст + зображення й супроводжувальний напис/підпис (газетно-публіцистичні, документні, наукові, науково-популярні).

Створюються креолізовані тексти трьома основними способами: 1) вербальний текст + зображення: до традиційного вербального тексту додається зображення; 2) зображення + вербальний текст: до ілюстративно-візуальних елементів додаються вербальні компоненти; 3) вербальний текст = зображення: текст спочатку створюється як креолізований, вербальні та ілюстративно-візуальні компоненти підбираються спеціально для взаємодії з ним. Отже, креолізовані тексти можна й потрібно використовувати в навчальному процесі (Гич, 2016).

Як зазначають дослідники, за наявності вибору між візуальною, вербальною та текстовою інформацією, цифрові надають перевагу все ж таки візуальному ряду як інформації, яку легше сприймати, ніж вербальну, а, тим більше, текстову (Паніна, 2017).

Можливою відповіддю на цей виклик може бути виникнення нової мови глобальної планетарної цивілізації. Зараз світ постсучасності орієнтується на візуальний спосіб подання інформації. Глобальний масштаб діяльності підштовхує людство до створення інтернаціональної мови, якою може стати мова візуалізації. Ця мова має відповідати потребі оптимізувати людську взаємодію для досягнення більш високого рівня ефективності. Крім того, вона має відповідати потребі подолання прихованих стереотипів літературної мови. І, нарешті, вона має сприяти нелінійному, більш відкритому характеру людських відповідей на нові виклики.

По-друге, це зміна характеру соціалізації. В сучасних умовах треба вести мову про переважно *кіберсоціалізацію* цифрових, адже саме там, у кіберпросторі вони набувають соціальний досвід взаємодії, співробітництва з іншими людьми, саме там вони роблять належну кількість помилок у цьому процесі (саме через усвідомлення своїх помилок відбувається накопичення досвіду). Зараз навіть шлюб можна укласти у віртуальному просторі. Інтернет для цифрових виступає новим культурним знаряддям, яке опосередковує формування вищих психічних функцій. Якщо до епохи Інтернету діти розвивалися в безпосередній взаємодії з дорослими або з іншими дітьми, то сьогодні Інтернет дуже активно втручається в цю взаємодію.

Наслідки кіберсоціалізації можуть бути як позитивними, так і негативними. Позитивна самозміна людини в контексті кіберсоціалізації відбувається за рахунок конструктивного використання ресурсів та можливостей кіберпростору для задоволення численних потреб особистості. Цифрові в рамках соціальних мереж накопичують кількість знайомих, нарощують соціальні зв'язки, які зберігаються потім практично на все життя і сприяють майбутньої успішності.

Звичайно, позитивний вплив інтернету найчастіше залежить від конкретної діяльності в мережі (Белл, 1986). Надаючи особистості широкі можливості у самореалізації, інтернет-простір допомагає реалізувати творчий потенціал, дає можливість отримати оцінку діяльності з боку значущих і компетентних експертів і просто користувачів мережі. Позитивні оцінки можуть стати стимулом до вдосконалення своїх досягнень, до самоосвіти.

Серйозне захоплення інтернетом може допомогти більш ранньому включенню молоді в соціальну діяльність. За допомогою інтернету вона може брати участь в економічному, культурному, політичному, науковому житті суспільства. У комп'ютеризованій діяльності формується властивість людини-діяча.

Негативна самозміна людини в контексті кіберсоціалізації можлива у процесі та в результаті формування залежності від кіберпростору та сучасних інформаційно-комунікаційних, електронних, комп'ютерних, мультимедіа, цифрових, інтернет та інших технологій.

В інформаційній цивілізації людина опиняється перед вибором одного з трьох глобальних можливих сценаріїв життя:

– Свідомо відмовитися від використання сучасних технологій. Це може призвести людину до ролі «ізгоя» сучасного суспільства, «схибленого» на технологіях.

– Стати гіперактивним та цілодобовим споживачем численних та різнофункціональних сучасних технологій. Це, фактично, призводить до кіберзалежності, оскільки у разі необмеженого і найчастіше безконтрольного використання технологій, вони «підпорядковують» собі людину: її час, розум тощо.

– Стати на шлях безпечної, успішної та мобільної кіберсоціалізації, тобто ефективного застосування сучасних технологій, техніки та гаджетів у контексті.

Дослідники (Куцик, 2017) вважають, що основною перевагою кіберсоціалізації є майже повна самостійність у виборі шляхів розвитку та дотримання цього шляху. Крім того, цей процес характеризується такими особливостями соціалізуючого інтернет-середовища, як: доступність, мобільність і оперативність, відносна безпека і анонімність, свобода самовираження, які здатні активно впливати як на позитивні, так і на негативні риси в процесі соціалізації. Сучасні технології дозволяють здійснювати обмін знаннями та досвідом, вони здатні активізувати діалог між культурами.

По-третє, ми вважаємо, що основним шляхом розвитку мислення цифрових стане гармонійне поєднання кліпового і понятійного мислення.

Понятійне мислення властиво переважно людям, які звикли в усе вникати і розумітися на суті, формувати поняття, умовиводи, судження та інші розумові операції. Воно спирається на добре розвинену словесно-логічну пам'ять.

Свідомість людини відкрита для маніпулятивних технік, якщо вона не має понятійного, словесно-логічного мислення, де є логіка та аналіз, а є носієм мозаїчного, кліпового мислення, де вирішальну роль відіграють емоції та почуття. Тоді маніпулятивні технології, що застосовуються щодо носіїв кліпового мислення, виявляються набагато дієвішими.

З іншого боку, кліпове мислення, на думку великої кількості дослідників, є адекватною відповіддю на виклики інформаційного суспільства (Гич, 2016).

Поєднання цих типів мислення може створити рівноважний стан мозку, в якому здійснюються розумові процеси, без слів, але конкретно, людина відразу все бачить і розуміє. Воно має бути гнучким, розкутим, але не поверховим, поєднувати у свідомості захоплення із заглибленням у суть. Швидкість думок рівноважного мислення набагато швидше за кліпове. Людина, яка освоїла цей тип мислення, зможе досягти успіху в будь-яких галузях людської діяльності. Особливо корисне таке мислення для цифрових, у яких звичними та постійними супутниками життя є смартфони, телефони, комп'ютери, соціальні мережі, але тільки якщо при цьому вони не

вікатимуть від реального світу. З таким типом мислення людина не відчуватиме страх перед майбутнім.

По-четверте, нам (і не тільки нам) здається, що чи не найнебезпечнішою тенденцією кліпового мислення цифрових є втрата людиною здатності осмислювати і створювати нове та схильність до плагіату.

Саме тому суспільство страждає від браку кардинально нових ідей. Цифрові мислять сталими фразами, знаками, словами-кодами, які поширені в соцмережах. Саме тут і є прихована небезпека: людина починає жити чужими емоціями, словами. Фактично відбувається уніфікація людства: простір для творчості звужується до кількох смайликів (Димніч, 2018). Якщо раніше таке явище, як списування, ясна річ, існувало, то зараз, як свідчать педагоги-практики, воно надзвичайно поширилося і набуло, так би мовити, інформаційно-технологічного характеру. Наприклад, існує спеціальний сайт «Готові домашні завдання (ГДЗ)», на якому викладені всі (!) виконані домашні завдання по всіх предметах шкільної програми. Навіщо напружуватися, коли є такий корисний ресурс! Характеру стихійного лиха набув плагіат у закладах вищої освіти. Презентації до семінарських та практичних занять, курсові та магістерські роботи пропонуються на багатьох спеціальних сайтах, звичайно, за гроші.

До чого може привести ця тенденція розвитку людської цивілізації? Якщо брати найгірший варіант – до повної зупинки прогресу в будь-якій галузі людської діяльності. Не буде нових ідей, буде тільки вдосконалення старих, не буде проривів повсякденності за нові обрії, не буде геніальних винаходів, що поведуть людство до нових рубежів. Але це найгірший варіант, до того ж – маловірогідний. Проблема списування та плагіату існувала завжди, бо завжди знаходилися люди, які бажали досягти успіху з найменшими затратами зусиль. Інформаційна цивілізація просто надала їм більше можливостей та засобів. Але, в той же час, завжди були люди, які висували нові проривні ідеї, робили відкриття, видумували щось, чого досі не існувало і, тим самим, рухали вперед технічний, соціальний і культурний прогрес. Тому нам здається, що не все так погано, як здається на перший погляд.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, аналіз результатів дослідження наслідків впливу кліпового мислення на людство взагалі і молоде покоління зокрема дозволив виявити наступні тенденції цього процесу:

- криза вербального тексту, яка все більше посилюється;
- зміна характеру соціалізації;
- необхідність гармонійного поєднання кліпового і понятійного мислення;

- можлива втрата людиною здатності осмислювати і створювати нове та схильність до плагіату.

Література

1. Бахтіна Г. П. Математика як «щеплення» проти «кліповості» інформації та «колажу» сучасного мислення. *Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Педагогічні науки*. Луганськ: Вид-во Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2010. № 1 (188). С. 144-155.
2. Белл Д. Соціальні рамки інформаційного суспільства. Нова технократична хвиля на Заході. Київ, 1986. 342 с.
3. Гич Г. М. «Кліпове» мислення молоді: друг чи ворог навчання? *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Серія : Педагогіка*, 2016. Т. 269, Вип. 257. С. 38-42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchduped_2016_269_257_8 (дата звернення: 12.12.2022)
4. Горлач Д. А. Феномен «кліпового мислення» в контексті радикалізації перетворень інформаційного середовища. *Вісник Книжкової палати*, 2016. № 5. С. 45-48.
5. Грицак Н. Р. Літературна освіта молоді та проблема кліпового мислення. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, 2018. VI (75), Issue: 181, С. 25-28.
6. Димніч Н. Медіапродукт електронних ЗМІ як чинник формування мозаїчного мислення молоді. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*, 2018. Вип. 43. С. 177–182.
7. Коростіль Л. А. Покоління Z: пошук способів педагогічної взаємодії. *Народна освіта. електронне фахове видання*, 2018. № 1 (34). URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5229 (дата звернення: 07.02.2023).
8. Куцик А. Ю. Людина в глобалізаційній культурі інтернет-середовища. *Політична культура та ідеологія*, 2017. № 4. С. 73-77.
9. Любченко О. М. Боротися не можна використовувати. *Англійська мова та література : Науково-методичний журнал*, 2020. № 31–33. С. 9-27.
10. Паніна О. Проблеми «кліпового» мислення курсантів та використання креолізованих текстів у навчанні їх фізики. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*, 2017. Том 1. № 12. URL: <https://phm.cuspu.edu.ua/ojs/index.php/NZ-PMFMTO/article/view/1342> (дата звернення: 08.02.2023).
11. Пшитомська А. Сучасне покоління дітей цифрової епохи. 2014. URL: <https://osvita.ua/school/method/42864/> (дата звернення: 11.12.2022).
12. Rosen L. Me, My Space, and I: Parenting the Net Generation. N.Y. 2007. 258 p.
13. Carr Nicholas: The Web Shatters Focus, Rewires Brains. *Wired*. 2010. Retrieved from URL: http://www.wired.com/2010/05/ff_nicholas_carr/all/1 (дата звернення: 15.12.2022)

References

1. Bakhtina, H. P. (2010). *Matematyka yak «shcheplennia» proty «klipovosti» informatsii ta «kolazhu» suchasnoho myslennia* [Mathematics as "inoculation" against the "clipping" of information and the "collage" of modern thinking]. *Visn. Luhan. nats. un-tu im. T. Shevchenka. Pedahohichni nauky*. Luhansk: Vyd-vo Derzhavnogo zakladu «Luhanskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka», № 1 (188). S. 144-155 (ukr).
2. Bell, D. (1986). *Sotsyalni ramky informatsiynoho suspilstva* [Social framework of information society]. D. Bell, Novaia tekhnokratychna hvylyla na Zapadi. K. (ukr).
3. Hych, H. M. (2016). «Klipove» myslennia molodi: druh chy voroh navchannia? ["Clip" thinking of youth: friend or enemy of learning?]. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnogo universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu «Kyievo-Mohylianska akademiia»*. Seriya : *Pedahohika*. T. 269, Vyp. 257. S. 38-42. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchduped_2016_269_257_8 (date of appeal: 12.12.2022) (ukr).
4. Horlach, D.A. (2016). Fenomen «klipovoho myslennia» v konteksti radykalizatsii peretvoren informatsiynoho seredovyscha. [The phenomenon of "clip thinking" in the context of radicalization of transformations of the information environment]. *Visnyk Knyzhkovoï palaty*. № 5. S. 45-48 (ukr).
5. Hrytsak, N. R. (2018). Literaturna osvita molodi ta problema klipovoho myslennia. [Literary education of youth and the problem of clip thinking]. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. VI (75), Issue: 181, S. 25-28 (ukr).
6. Dymnich, N. (2018). Mediaprodukt elektronnykh ZMI yak chynnyk formuvannia mozaichnoho myslennia molodi [The media product of electronic mass media as a factor in the formation of the mosaic thinking of young people]. *Visnyk Lvivskoho universytetu*. Seriya *Zhurnalistyka*. Vyp. 43. S. 177–182 (ukr).
7. Korostil, L. A. Pokolinnia Z: poshuk sposobiv pedahohichnoi vzaiemodii. Narodna osvita elektronne fakhove vydannia [Generation Z: searching for ways of pedagogical interaction. People's education electronic specialist edition]. Retrieved from: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5229 (date of appeal: 07.02.2023) (ukr).
8. Kutsyk, A. Yu. (2017). Liudyna v hlobalizatsiinii kulturi internet-seredovyscha [Man in the Globalizing Culture of the Internet Environment]. *Politychna kultura ta ideolohiia*, № 4. S. 73-77. (ukr).
9. Liubchenko, O. M. (2020). Borotysia ne mozhna vykorystovuvaty [You cannot use fighting]. *Anhliiska mova ta literatura*. № 31–33. (653–655). (ukr).
10. Panina, O. (2017). Problemy «klipovoho» myslennia kursantiv ta vykorystannia kreolizovanykh tekstiv u navchanni yikh fizyky [Problems of "clip" thinking of cadets and the use of creolized texts in their physics education]. *Naukovi zapysky*. Seriya: *Problemy metodyky fizyko-matematychnoi i tekhnolohichnoi osvity*. Tom 1. № 12. Retrieved from: <https://phm.cuspu.edu.ua/ojs/index.php/NZ-PMFMTO/article/view/1342> (date of appeal: 08.02.2023) (ukr).
11. Pshytomska, A. (2014). Suchasne pokolinnia ditei tsyfrovoy epokhy [The modern generation of children of the digital age]. Retrieved from: <https://osvita.ua/school/method/42864/> (date of appeal: 11.12.2022) (ukr).

12. Rosen, L. Me. (2007). *My Space, and I: Parenting the Net Generation*. N.Y. (eng).
13. Carr, N. (2010). *The Web Shatters Focus, Rewires Brains*. *Wired*. Retrieved from: http://www.wired.com/2010/05/ff_nicholas_carr/all/1 (date of appeal: 15.12.2022) (eng).

THE INFLUENCE OF CLIP THINKING OF THE YOUNG GENERATION ON THE WORLD PERCEPTION

Ye. A. Zelenov, N. S. Sidash

The consequences of changes of the digital generation compared to their predecessors have been determined, and an attempt is made to predict the development of the informational planetary civilization taking into account these changes. The main consequences of the information revolution for the digital generation have been analyzed (clippy thinking, multitasking, etc.). It is noted that the clip-like thinking is the response of the consciousness of a modern person to a significant increase in the flow of information. There is a decrease in the critical thinking threshold of modern schoolchildren and students, a weakening of their responsibility for their actions, their absent-mindedness, hyperactivity, lack of attention and the preference of visual symbols over logic and immersion in the text, a total reluctance to remember anything. The greatest threat, according to the authors, lies in the gradual loss of spiritual foundations, the spiritual core embedded in "long" texts.

On the basis of the analysis, the properties of a person thinking which actively uses social networks has been determined: fragmentation, clipping, one-dimensionality, inability to think independently, lack of long-term memory, reduced depth of understanding of information and the ability to concentrate on a specific object, cosmopolitanism, hysterics, reduced ability to empathy for others, increased self-centeredness, lost socialization skills.

The possible consequences for humanity the clip thinking phenomenon functioning has been analyzed: the crisis of the verbal text (verbal printed text in the 21st century will be replaced by figurative visual messages). As an alternative, the researchers propose the introduction of so-called creolized texts into the educational process, the texture of which consists of two inhomogeneous parts: verbal and non-verbal; the change of traditional socialization to digital cybersocialization, the consequences of which have both a positive (constructive use of cyberspace resources and opportunities to meet numerous individual needs, earlier inclusion of young people in social activities), and a negative nature (formation of dependence on cyberspace and modern information and communication technologies).

It is emphasized that the main way of developing digital thinking will be a harmonious combination of clip and conceptual thinking.

It is noted that perhaps the most dangerous trend in the development of digital clip thinking is the loss of a person's ability to understand and create new things and the tendency to plagiarism.

Keywords: digital generation, clip thinking, characteristics of modern youth, consequences of the information revolution.

Зеленов Євгеній Анатолійович – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Київ, Україна). E-mail: ze18@snu.edu.ua

Zelenov Yevhenii Anatoliiovych – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Pedagogy Department, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Kyiv, Ukraine). E-mail: ze18@snu.edu.ua

Сідаш Наталія Сергіївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов та професійної комунікації Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Київ, Україна). E-mail: sidash@snu.edu.ua

Sidash Nataliia Serhiivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Foreign Languages and Professional Communication Department, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Kyiv, Ukraine). E-mail: sidash@snu.edu.ua